

РІШЕННЯ

Вченої ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна з питання: «Про затвердження Політики Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна щодо використання штучного інтелекту»
від 26 січня 2026 року, протокол № 2

Заслухавши інформацію проректора з науково-педагогічної роботи Бориса САМОРОДОВА стосовно необхідності встановлення рамок використання технологій штучного інтелекту та необхідності затвердження Політики Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна щодо використання штучного інтелекту (розробники: в. о. декана факультету математики і інформатики Євген МЕНЯЙЛОВ, голова первинної профспілкової організації студентів аспірантів і докторантів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Олександр ПЕЛЮХ), на підставі підпункту 22, пункту 13.2 Статуту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Вчена рада ухвалила:

1. Затвердити Політику Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна щодо використання штучного інтелекту (додаток 1).

Відповідальний: проректор з науково-педагогічної роботи Борис САМОРОДОВ.

Термін виконання до: 06 лютого 2026 року

Заступник голови Вченої ради

Учений секретар

Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

Олена ФРІДМАН

Політика

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна щодо використання штучного інтелекту

1. Преамбула

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (далі – Університет) визнає потенціал використання технологій штучний інтелект (далі – ШІ), як невід'ємної частини сучасного світу, що трансформує ринок праці, науку та суспільні відносини, для персоналізації навчання, підвищення ефективності досліджень та автоматизації рутинних процесів.

Політика Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна щодо використання штучного інтелекту (далі – Політика) розроблена з метою встановлення чітких, прозорих та етичних рамок використання технологій ШІ університетською спільнотою та запобігання неконтрольованому використанню генеративних моделей із ризиками для академічної доброчесності, критичного мислення та інформаційної безпеки.

Політику розроблено відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про захист персональних даних» з урахуванням Рекомендацій щодо впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти Міністерства освіти і науки України та Міністерства цифрової трансформації України, Акта ЄС про ШІ (EU AI Act), Словника термінів у сфері штучного інтелекту й Рамки цифрової компетентності громадян України від Міністерства цифрової трансформації України та Кодексу академічної доброчесності Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

2. Визначення термінів

У цій Політиці терміни вживаються у такому значенні:

Галюцинація ШІ – генерація системою ШІ інформації, яка є фактично недостовірною, нелогічною або вигаданою, але подається у переконливій формі.

Генеративний штучний інтелект – клас систем ШІ (наприклад, великі мовні моделі), здатних створювати новий контент (текст, зображення, аудіо, відео, програмний код) у відповідь на запити користувача, базуючись на закономірностях, вивчених з великих масивів даних.

Незадеклароване використання ШІ – використання результатів роботи систем ШІ в академічних текстах, програмному коді або інших формах звітності без належного посилання або повідомлення про це, що створює хибне уявлення про авторство роботи.

Промпт (запит) – вхідна текстова або мультимедійна інструкція, що надається користувачем моделі ШІ для отримання відповіді або виконання завдання.

Система ШІ – машинна система, яка спроектована для роботи з різним рівнем автономності та може адаптуватися після розгортання, і яка, для явних чи неявних цілей, робить висновки з вхідних даних, які вона отримує, для генерування результатів, таких як прогнози, контент, рекомендації або рішення, що можуть впливати на фізичне або віртуальне середовище.

Суб'єкти використання ШІ – учасники освітнього процесу (науково-педагогічні (педагогічні), наукові працівники, здобувачі освіти), адміністрація та інші працівники Університету.

Технічні засоби виявлення ШІ (детектори) – це спеціалізоване програмне забезпечення або алгоритмічні інструменти, призначені для аналізу контенту (тексту, зображень, програмного коду тощо) з метою визначення ймовірності його генерації або суттєвої модифікації за допомогою систем ШІ.

ШІ-грамотність – сукупність компетентностей, що дозволяють розуміти принципи роботи ШІ, його обмеження та ризики, а також ефективно та етично застосовувати його для вирішення професійних та навчальних завдань.

Інші визначення, що використовуються у цій Політиці та пов'язані зі сферою ШІ, зазначені у [Словнику термінів у сфері штучного інтелекту Міністерства цифрової трансформації України](#).

3. Мета, цілі та завдання розвитку та регулювання використання ШІ

3.1. Метою Політики є створення в Університеті екосистеми, що забезпечує етичне, безпечне та ефективне використання технологій ШІ для підвищення якості освіти, результативності наукових досліджень та ефективності управління.

3.2. Основними цілями розвитку ШІ в Університеті є:

- формування університетської культури саморегульованого, відповідального та прозорого використання ШІ, що базується на принципах академічної доброчесності;
- створення умов для перетворення ШІ на інструмент, що розширює можливості університетської спільноти та сприяє їхньому професійному і творчому зростанню.

3.3. Для досягнення зазначених цілей Університет розв'язує такі завдання:

- забезпечення методичної підтримки суб'єктів використання ШІ та підвищення їх рівня грамотності у сфері використання ШІ (навчання етичним аспектам, промпт-інжинірингу, інструментам тощо);

- апробація та впровадження інноваційних моделей оцінювання, стійких до маніпуляцій з генеративним ШІ, зміщення фокусу на критичне мислення та креативність;
- визначення пріоритетних сфер та сценаріїв використання ШІ для різних цільових груп серед університетської спільноти;
- протидія порушенням академічної доброчесності, пов'язаним із неналежним використанням ШІ, через оновлення відповідних політик та просвітницьку роботу.

–

4. Основні принципи

Використання ШІ в Університеті ґрунтується на наступних принципах:

4.1. Принцип рівного доступу. Впровадження технологій ШІ має здійснюватися на засадах рівності та інклюзивності, унеможливаючи виникнення цифрової нерівності через фінансові обмеження учасників освітнього процесу. При виборі інструментарію науково-педагогічним (педагогічним), науковим та іншим працівникам Університету рекомендується надавати перевагу програмам та сервісам, що пропонують закладам вищої освіти безоплатний або пільговий доступ. Використання таких рішень сприяє інтеграції сучасних інструментів в освітні програми, підвищенню рівня цифрової компетентності здобувачів і викладачів, а також підтримує впровадження інновацій в академічному середовищі.

4.2. Принцип прозорості та академічної доброчесності. Будь-яке використання ШІ в навчальних завданнях, кваліфікаційних роботах та наукових дослідженнях має бути відкритим. Здобувачі освіти та співробітники Університету зобов'язані декларувати використання інструментів ШІ, зазначаючи мету, інструментарій та обсяг згенерованого контенту. Приховування факту використання ШІ розглядається як порушення академічної доброчесності.

4.3. Принцип відповідальності. ШІ є інструментом, а не суб'єктом освітнього процесу. Відповідальність за точність, достовірність, етичність та якість будь-якого доробку, створеного з використанням ШІ, покладається винятково на його автора. ШІ не може бути автором або співавтором навчальних матеріалів, наукових публікацій, кваліфікаційних робіт тощо, оскільки він не може нести відповідальність та не є суб'єктом освітнього процесу.

4.4. Принцип захисту даних. З метою дотримання вимог Закону України «Про захист персональних даних» та захисту прав інтелектуальної власності, взаємодія з публічними системами ШІ має виключати передачу такої інформації такої як:

- будь-які відомості про учасників освітнього процесу, що дозволяють прямо чи опосередковано ідентифікувати особу;
- конфіденційна інформація Університету;
- об'єкти права інтелектуальної власності, рукописи та дані досліджень до моменту їх офіційного оприлюднення.

Використання вищезазначених даних у запитах до ШІ є припустимим лише за умови їх попереднього повного знеособлення.

4.5. Принцип критичного оцінювання. Суб'єкти використання ШІ повинні ставитися до результатів генерації критично, усвідомлюючи ризики «галюцинацій», упередженості та застарілості даних. Верифікація фактів та посилянь, наданих ШІ, є обов'язковою.

5. Регламентация використання ШІ

5.1. Автономія науково-педагогічних (педагогічних) працівників.

Науково-педагогічний (педагогічний) працівник має право самостійно визначати допустимий рівень використання ШІ та форму його декларування.

Правила використання ШІ мають бути вказані в Робочій програмі навчальної дисципліни та не можуть суперечити цій Політиці.

За відсутності вказівок у Робочій програмі навчальної дисципліни діє така норма: використання ШІ дозволено для допоміжних цілей (пошук інформації, редагування), але заборонено для генерації основного тексту відповіді. Використання ШІ має відбуватися з обов'язковим декларуванням.

5.2. Моделі використання ШІ.

Ця Політика декларує застосування в Університеті трирівневої класифікації моделей використання ШІ.

5.2.1. Модель «ШІ заборонено» – види діяльності, що вимагають демонстрації базових когнітивних навичок, пам'яті, миттєвого аналізу без допомоги технологій (зокрема усні опитування, аудиторні контрольні роботи, іспити тощо).

5.2.2. Модель «ШІ як асистент» – дозволяється використання ШІ для визначення предметної області, покращення граматики, структурування плану, пошуку літератури (з верифікацією). Фінальний текст/продукт створюється суб'єктом використання ШІ.

5.2.3. Модель «ШІ як інструмент» – види діяльності, що передбачають обов'язкове використання ШІ (наприклад, порівняння відповідей різних моделей, генерація коду з подальшою оптимізацією, створення зображень тощо).

5.3. Академічна доброчесність та наслідки незадекларованого використання ШІ.

Незадеклароване використання: якщо суб'єкт використання ШІ подає роботу, повністю або частково згенеровану ШІ, без відповідної декларації, це кваліфікується як академічний плагіат або фабрикація.

Університет може проводити перевірки робіт здобувачів освіти, наукових праць науково-педагогічних (педагогічних), наукових працівників тощо на ймовірність використання ШІ за допомогою відповідних технічних засобів виявлення (детекторів).

Університет визнає, що наявні технічні засоби виявлення ШІ не є досконалыми й можуть давати хибнопозитивні результати. Тому звіт детектора не може бути єдиним доказом порушення академічної доброчесності. Остаточне рішення щодо доброчесності виявленого детектором використання ШІ, приймає:

- для кваліфікаційних робіт – кафедра, на якій проходить попередній захист кваліфікаційної роботи;
- для рефератів та дисертацій, які були виконані в Університеті, – кафедра, де виконувалась дисертація, опоненти, а також рецензенти роботи;
- для рефератів та дисертацій, які були виконані в інших установах та подані для захисту до відповідної спеціалізованої вченої ради Університету – комісія спеціалізованої вченої ради з попереднього розгляду дисертації;
- для статей у наукових періодичних виданнях Університету та збірниках наукових праць – редакційна колегія наукового періодичного видання (збірника наукових праць);
- для монографій, підручників та навчальних посібників – кафедра, на якій працюють автори видання;
- для збірників тез доповідей наукових конференцій – організаційний комітет конференції;
- для індивідуальних робіт здобувачів освіти у межах навчальної дисципліни – розробник відповідної робочої програми навчальної дисципліни.

6. Рекомендації щодо використання ШІ

6.1. У освітній діяльності (для здобувачів вищої освіти) рекомендується:

- використання ШІ для отримання пояснень складних концепцій, самоперевірки знань за допомогою тестів, пошуку логічних прогалин в аргументації або аналізу помилок (протягом годин, відведених на самостійну роботу у рамках опанування навчальної дисципліни);
- застосування генеративних моделей для реферування ідей, тем для есе чи презентацій, удосконалення структури майбутньої роботи, але не для написання фінального тексту роботи;

- використання інструментів ШІ для перекладу та аналізу наукових матеріалів іноземними мовами, що сприяє глибшому дослідженню теми та розширенню джерельної бази;
- зберігання (архівування) історії запитів (промптів) до моменту оцінювання для забезпечення підтвердження на вимогу викладача власного авторського внеску та самостійності виконання завдання.

6.2. У викладацькій та методичній діяльності (для науково-педагогічних (педагогічних) працівників) рекомендується:

- надання переваги завданням, що потребують особистісного підходу, аналізу подій, критичного мислення тощо замість типових рефератів чи есе, які легко генерує ШІ;
- навчання здобувачів освіти основам коректного промпт-інжинірингу, включення до освітнього компоненту елементів, що демонструють як потенціал, так і типові помилки ШІ у відповідній предметній галузі;
- використання інструментів ШІ для оптимізації рутинних завдань, таких як створення тестів, кейсів чи рубрик оцінювання (за умови обов'язкової експертної валідації отриманих результатів) тощо.
- використання можливостей ШІ для адаптації навчальних матеріалів для здобувачів з особливими освітніми потребами (зокрема субтитрування, озвучення тексту, спрощення складних текстів тощо).
- застосування інструментів ШІ для генерації ілюстрацій, схем, графіків або програмного коду для візуалізацій тощо, що покращують сприйняття навчального матеріалу.

6.3. У науковій та інноваційній діяльності рекомендується:

- використання ШІ для пошуку, систематизації інформації за темою дослідження та реферування наукових публікацій за темою дослідження у межах предметної області. Це дозволяє пришвидшити опрацювання великих масивів літератури, але вимагає обов'язкової перевірки коректності посилань на першоджерела;
- застосування ШІ для аналізу великих масивів даних, виявлення неочевидних закономірностей, кореляцій та формування первинних гіпотез, особливо у міждисциплінарних дослідженнях. При цьому обов'язковим є підтвердження отриманих результатів традиційними науковими методами;

- використання ШІ для виконання технічних завдань: форматування списків літератури за стандартами видань, стилістичного редагування текстів, перекладу наукових праць іноземними мовами, побудови семантичної мережі предметної області дослідження, створення ілюстрацій та візуалізації даних (графіків, діаграм, рисунків) тощо;
- використання ШІ для пошуку аналогів та прототипів при створенні винаходів чи корисних моделей, шляхом аналізу бази даних та публікації;
- використання ШІ для критичного аналізу власних наукових текстів: пошуку логічних помилок, слабких аргументів, оцінки новизни ідей тощо;
- застосування ШІ для аналізу рукопису на предмет автоматичного (неусвідомленого) повторення фрагментів авторського тексту, що були опубліковані раніше, задля дотримання вимог академічної доброчесності.

6.4. В управлінській та адміністративній діяльності та роботі з персоналом рекомендується використання інструментів ШІ для:

- моніторингу змін у законодавстві;
- аналізу ринкових цін, зокрема при плануванні публічних закупівель;
- моніторингу медійної присутності Університету в інформаційному просторі за допомогою ШІ для аналізу репутаційних ризиків, а також використання генеративних моделей для створення контенту для офіційних вебресурсів та соціальних мереж;
- анонімних опитувань та сервісів аналізу настроїв для оцінки рівня стресу в колективі та розробки програм психологічної та професійної підтримки працівників.

7. Прикінцеві положення

7.1. Ця Політика затверджується Вченою радою Університету та вводиться в дію наказом ректора. Політика підлягає перегляду та оновленню за необхідності.

7.2. Відповідальними за забезпечення дотримання цієї політики є декани факультетів, директори навчально-наукових та наукових інститутів, керівники інших структурних підрозділів Університету.

7.3. Контроль за дотриманням Політики здійснюють ректор, проректори та Комісія з питань академічної доброчесності Університету.